

Франківській, Хмельницькій, Вінницькій, Житомирській та Чернівецькій областях. До другої групи областей з середнім рівнем розвитку католицьких релігійних організацій було віднесено м. Київ, Волинську, Херсонську, Київську, Одеську, Рівненську, Запорізьку, Миколаївську, Харківську та Черкаську області. До третьої групи увійшли області, що мають низький рівень розвитку католицьких релігійних організацій – Полтавська, Донецька, Кіровоградська, Дніпропетровська, Чернігівська, Луганська та Сумська.

Висновки. Проведене дослідження дало можливість встановити територіальні особливості розміщення католицьких релігійних громад в Україні: організації УГКЦ найбільше представлені в Івано-Франківській, Львівській та Тернопільській областях, РКЦ найбільш поширена в Житомирській, Хмельницькій та Вінницькій областях, Мукачівська єпархія греко-католицької церкви знаходиться в Закарпатській області та ВКЦ представлена в Харківській і Хмельницькій областях. Порівняльний аналіз даних свідчить про різну активність католицьких організацій за регіонами України. За територіальними відмінностями розміщення католицьких громад виділено три групи регіонів: західний (високий рівень забезпеченості релігійними організаціями), центральний (середній рівень забезпеченості релігійними організаціями) та східний (низький рівень забезпеченості релігійними організаціями).

Список використаних джерел

1. Демченко Я.А. Суспільно-географічне дослідження релігійної сфери у Сумській області / Я.А. Демченко, О.Г. Корнус // Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії : Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених (25 квітня 2017 р., м. Суми). Суми, 2017. С. 70–73.
2. Довідник релігій. К., 2017. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/reference> (дата звернення: 13.09.2018).
3. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні: за станом на 1 січня 2017 р. Київ, 2017. URL: <https://risu.org.ua> (дата звернення 14.09. 2018).
4. Костащук І.І. Територіальна організація релігійної сфери регіонів України // Уч. зап. Таврического нац. ун-та імени В. И. Вернадского. Геогр. Геол. 2011. Т. 24. С. 137-143.
5. Релігійні організації в Україні: за станом на 1 січня 2017 р. Київ, 2017. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2017/67269/> (дата звернення 17.09.2018).

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 2002-2014 РОКІВ

Добиш М.П.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Електоральна географія України часто виливається у аналіз бінарної опозиції Сходу та Заходу, що розглядаються як вирішальний географічний

масштаб для розуміння електоральної поведінки населення країни. Хоча просторова гетерогенність, різниця в історичних досвідах та культурна специфіка різних географічних місць та регіонів країни спонукають дивитися на проблему територіальних відмінностей у політичних поглядах крізь призму локальних випадків. Щоправда, наявні методологічні підходи частіше орієнтовані на факторний та регресійний аналіз результатів виборів з даними статистики, яка збирається за адміністративними областями (мовного та етнічного складу населення, економічних та соціальних параметрів розвитку та композиції населення). Це обмежує розуміння географічного фактору як не лише змінної в регресійній моделі, яка відповідає за інші крім мовної та етнічної змінних статистичні впливи на результати голосування. Також часто географічний фактор у впливі на поведінку виборців обмежується аналізом композиції населення за адміністративними одиницями, що розкриває лише частину феномену впливу кордонів різного рівня, сучасних й примарних (phantom borders) на електоральний вибір.

У фокусі цієї статті опинилася Сумська область як одна з таких, які характеризуються дуже високою внутрішньою різноманітністю результатів голосування від одного полюсу до іншого. Аналіз динаміки голосування районів області за національно-демократичні та про-Російські та комуністичні сили в 2002-2014 роках показує, що попри перехід самої області як цілісної одиниці з голосування в своїй більшості за комуністів до націонал-демократичного табору ще у 1998-2002 роках, ряд районів та географічних місць продовжував і продовжує підтримувати про-російські політичні сили. Варто відзначити, що різниця в результатах голосування районів за національно-демократичні сили між крайніми показниками області на парламентських виборах 2014 року складала більше 50%, а у 2012, а пік поляризації країни більше 60%. Хоча в межах області поляризація голосування була максимальною у 2007 році, коли різниця у підтримці націонал-демократичних сил між Середино-Будським районом та Недригайлівським складала майже 70%.

Якщо аналізувати електоральну динаміку в 2002-2014 роках, то в області можна виділити кілька кластерів:

Проросійські райони й міста в яких з від парламентських виборів 2002 до парламентських виборів 2006 відчутно збільшилася підтримка націонал-демократичних сил, але водночас рівень їх підтримки залишився відчутно нижчим від середнього по області. На дострокових виборах 2007 року ці райони та міста показали поляризацію електорального поля (зростання підтримки як націонал-демократичних, так і про-російських політичних сил за рахунок третіх та дрібних партій). З 2007 до 2012 відбувся поворот цього

кластеру в сторону різкого збільшення підтримки Партії регіонів та зменшення підтримки всього націонал-демократичного табору. На парламентських виборах 2014 хоча ці райони й здійснили поворот у націонал-демократичну сторону, але продовжують залишатися на значній відстані від середнього по області показника. Однак, цей кластер не є однорідним і можна виділити чотири різні за динамікою електоральної поведінки групи:

Середино-Будський район – має найбільшу підтримку партій про-російського та комуністичного спрямування у 2002-2014 роках (41% у 2014 і аж 77% у 2012).

Путивльський район – слідує за Середино-Будським районом і теж відірваний від середніх по області показників. Хоча у 2002 році він мав нижчий рівень підтримки про-російських і комуністичних сил, однак з 2002 до 2006 року разом з Середино-Будським зазнав найменшого спаду підтримки цього блоку як і в переході від 2012 до 2014. У 2012 році про-російські сили мали сумарно 67% голосів, тоді як у 2014 уже лише 34% (хоча це залишалось другим показником в області).

Глухівський, Ямпільський, Шосткинський, Великописарівський та місто Глухів. Мають ті ж самі тенденції, що і попередні райони, але в 2006 році пережили більш різкий поворот в націонал-демократичну сторону, у 2012 мали менший рівень повороту до підтримки проросійських сил і більш вагомий поворот до націонал-демократичного табору у 2014 році.

Місто Шостка. Також знаходячись у кластері географічних місць Сумської області мала відмінний від інших тренд голосування. З 2002 по 2014 рівень підтримки націонал-демократичних сил постійно зростав, а рівень підтримки про-російських лише невідчутно зріз з 2006 по 2007, а в інші роки падав з різким падінням у 2014 році.

Райони, які попри високий рівень підтримки про-російських партій в 2002 році відчутно змінили вподобання в національно-демократичну сторону в 2006, не поляризувалися, а продовжили тренд збільшення підтримки національно-демократичних сил в 2007 і попри поворот до збільшення підтримки про-російських сил у 2012 в порівнянні з попереднім кластером мали менші показники про-російського повороту та менші втрати голосів за націонал-демократичні партії. Окремо в кластері слід виділити:

Міста Ромни і Суми, які попри певні відмінності в динаміці та рівні підтримки національно-демократичних та про-російських сил в 2002-2014 роках дещо відрізнялися, мали ключовий спільний тренд. Це вищі показники підтримки націонал-демократичних сил в порівнянні з іншими районами та містами.

Міста Охтирка та Конотоп, які хоч і демонстрували дуже різну динаміку й за особливостями електорального поля можуть розміститися в окремих кластерах, але мали вищий рівень підтримки про-російських сил ніж Ромни та Суми та райони цього кластеру.

Кролевецький, Конотопський, Буринський, Роменський, Липоводолинський, Білопільський, Сумський, Лебединський, Тростянецький і Краснопільський райони. Райони, які показують середньообласний зважений показник з переважанням підтримки націонал-демократичних сил та динаміку описану вище в цілому для цього кластеру.

Недригайлівський район. З 2002 по 2007 рік демонстрував найвищий рівень підтримки націонал-демократичних сил у значному відриві від медіани області. В результаті зрушення в проросійську сторону в 2012 році поступався за рівнем підтримки націонал-демократичних сил лише містам Суми та Ромни. Залишив за собою одну із лідируючих позицій підтримки цього блоку партій і у 2014 році.

Описані вище результати кластерного аналізу результатів парламентських виборів 2002-2014 року за близькістю електоральних траєкторій районів показують різноманіття електоральних вподобань та впливу локальних географічних місць на політичний вибір. Пошук причин таких відмінностей теж є одним із завдань електоральної географії. Якщо в окремих випадках підтримку про-російських партій можна прив'язувати до етнічної композиції населення (наприклад, за переписом 2001 року 51.6% населення Путивльського району були росіянами та 26.7% Великописарівського), то в інших ситуаціях етнічних фактор не є вагомою змінною для аналізу (наприклад, високий рівень підтримки про-російських сил у Середино-Будському, Ямпільському та Шостському районах). Інколи варто звернути увагу й на історичні кордони. У випадку Путивльського район слід згадати й про те, що він був частиною Курської губернії, тоді як Середино-Будський район разом з Новгород-Сіверським та Семенівським районами Чернігівської області (мають однакові електоральні траєкторії в 2002-2014 роках) межували зі Стародубщиною, яка була теж частиною Чернігівської губернії, тому історично ніколи не відчували наявності кордону з півночі аж до незалежності України у 1991 році.

Розвиток електоральної географії в Україні залежить не лише від макрогеографічних трактувань територіальних відмінностей, а й проведення локальних досліджень методом конкретних ситуацій, порівнюючи унікальність історичних процесів та формування унікальних географічних середовищ у місцях, які на електоральних мапах демонструють особливі електоральні вподобання.